

ΚΘΑ II – Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Ενότητα 1: Δομές και λειτουργίες της εκπαίδευσης-Θεσμοθέτηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών στο πλαίσιο της συγκρότησης του εθνικού κράτους-Λειτουργίες και δυσλειτουργίες της εκπαίδευσης

Κωνσταντίνος Μπίκος
Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 1/13

- Εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα σε συγκροτούμενα εθνικά κράτη της Ευρώπης 18^{ος} – 19^{ος} αιώνας.

Κάθε πολιτικό σύστημα συγκροτείται και λειτουργεί σε ορισμένη κοινωνία.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 2/13

Στάδια εξέλιξης πολιτικών συστημάτων.

Δημιουργία κράτους (state building): με τη διοικητική έννοια.

Συγκρότηση του έθνους (nation building): ανάπτυξη ταυτότητας.

Διεύρυνση πολιτικής συμμετοχής (political participation): ανάπτυξη κοινοβουλευτικών θεσμών.

Ανακατανομή κοινωνικών πόρων (distribution crisis): πιέσεις για θεσμοθέτηση κράτους πρόνοιας.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 3/13

Πολιτικό σύστημα: υποσύστημα της κοινωνίας που λαμβάνει δεσμευτικές για την κοινωνία αποφάσεις.

Εδαφικά όρια – επικράτεια.

Σύστημα: σύνολο από αλληλεπιδρώντα και αλληλοεπηρεαζόμενα μέρη.

Πολιτική κουλτούρα: πολιτικές στάσεις, δεξιότητες, πεποιθήσεις και αξίες του πληθυσμού π.χ. συμμετοχική – συναινετική πολιτική κουλτούρα.

Διοικητικές δομές εισροών – εκροών.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 4/13

• Απαιτούμενες ικανότητες από το πολιτικό σύστημα:

Ρυθμιστική.

Άντληση πόρων.

Κατανομή πόρων.

Συμβολική.

Ικανότητα ανταπόκρισης.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 5/13

Δημιουργία κράτους: διοικητική αυτοτέλεια, εδαφικά όρια.

Συγκρότηση του έθνους: ταύτιση ατόμων με πολιτική ηγεσία.

Ενεργοποίηση ιδέας κοινής εθνικής προέλευσης:
διαμόρφωση **εθνικής ταυτότητας**.

Μηχανισμός κοινωνικοποίησης.

Απαίτηση για ισονομία και ισοπολιτεία.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 6/13

- **Πολιτική συμμετοχή:** ίσα πολιτικά δικαιώματα.
Εκπροσώπηση όλων των κοινωνικών ομάδων.
Ανακατανομή κοινωνικών πόρων – κοινωνικά
δικαιώματα.
Οικοδόμηση κράτους πρόνοιας.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 7/13

Έθνος και εθνικό κράτος.

Έθνος: ιστορικά διαμορφωμένη κοινότητα ατόμων, με κοινή γλώσσα, εδαφική επικράτεια, καταμερισμό εργασίας, οικονομική αλληλεξάρτηση και κοινό πολιτισμό.

Εθνότητα: πληθυσμιακή ομάδα γεωγραφικής περιοχής με κοινά γνωρίσματα που δεν είναι πολιτικά ενεργοποιημένη ως ξεχωριστή οντότητα.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 8/13

- Μετάβαση από την πανσπερμία των φεουδαρχικών επικρατειών στο έθνος – κράτος με μονάρχη.
Κοινά εθνοτικά χαρακτηριστικά και ανάλογη πολιτική οργάνωση προετοίμασαν το έθνος – κράτος.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 9/13

- **Εισαγωγή υποχρεωτικής εκπαίδευσης:** θρησκευτικές, κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις.
Ευαγγελική μεταρρύθμιση: σημαντικός ο ρόλος της στη συγκρότηση εθνών όσο και στην προώθηση του γραμματισμού.
Υποστήριξη ομιλούμενης σε κάθε κοινότητα γλώσσας: απαρχές από τον 16^ο αι.
Για πολιτικούς λόγους η ρωμαιοκαθολική εκκλησία ήταν αντίθετη στη δημιουργία εθνοτικών κρατών.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 10/13

- 17^{ος} αι.: φωτισμένοι ηγεμόνες κρατιδίων υποστηρίζουν ότι η ευημερία των πολιτών στηρίζεται στην εκπαίδευση και μεταφέρουν τις σχετικές αρμοδιότητες στις κοσμικές αρχές.
Κατάκτηση παραδοσιακού **γραμματισμού**: πρωταρχική λειτουργική αναγκαιότητα διείσδυσης του πολιτικού κέντρου στην περιφέρεια.
Στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη ολοκληρώθηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση στα μέσα του 19^{ου} αι. με αστυνομευτικά μέτρα.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 11/13

- **Διεύρυνση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:**
Αρχικά (18^{ος} αι.) έντονα ταξικός ο χαρακτήρας.
Σταδιακή διεύρυνση από τον 19^ο αι. και αλλαγή
της σύνθεσης του πληθυσμού της.
Διάκριση σε **γενική** και **τεχνική –
επαγγελματική** εκπαίδευση.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 12/13

- **Διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:**
Πρώτα πανεπιστήμια 14^ο αι. υπό την εποπτεία καθολικής εκκλησίας και τοπικών ηγεμόνων.
Με τη συμβολή της ευαγγελικής μεταρρύθμισης έμμεσος έλεγχος του κράτους στα ανώτατα ιδρύματα.
Καμπή: 18^{ος} αι. αναγνώριση ακαδημαϊκής ελευθερίας και έρευνας.

Συγκρότηση εθνικών κρατών και θεσμοθέτηση εκπαιδευτικών διαδικασιών 13/13

- Αρχικά επίσης έντονα ταξική και εξαρτώμενη από πολιτική ή θρησκευτική προστασία.

Ανάμεσα στο τέλος της δεκαετίας του 1950 και μέχρι το 1970 η θεαματικότερη αύξηση των φοιτητών στις δυτικές χώρες.

Αλληλεξάρτηση απαιτήσεων για αυξημένα προσόντα (εξειδίκευση) και αυξημένη προσφορά ανάλογης εκπαίδευσης (δια βίου).

Αντιμέτωπιση των εκπαιδευομένων ως «ανθρωπίνου κεφαλαίου».

Κατακόρυφη αύξηση κρατικών δαπανών για την εκπαίδευση:
κράτος πρόνοιας.

Δομές και λειτουργίες της εκπαίδευσης 1/5

• **Αλληλεξάρτηση:** το εκπαιδευτικό σύστημα συμβάλλει στη διατήρηση και εξέλιξη του κοινωνικού συστήματος $\leftrightarrow$ το **κοινωνικό σύστημα** συμβάλλει στη δομή και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης.

Εκπαίδευση: μετάδοση πολιτιστικών στοιχείων στην επόμενη γενιά (περιλαμβάνεται και η ανάπτυξη κριτικής ικανότητας;).

Στόχος η παγίωση - διατήρηση ή η δυναμική εξέλιξη;

Δομές και λειτουργίες της εκπαίδευσης 2/5

**Λειτουργία κοινωνικοποίησης και ένταξης.
Σημαντικός κοινωνικοποιητικός φορέας:
εσωτερίκευση κοινών στάσεων και αξιών.
Στόχος: κοινωνική συνοχή.**

Δομές και λειτουργίες της εκπαίδευσης 3/5

- **Λειτουργία μετάδοσης προσόντων (qualification).**

Προσφορά γνώσεων και δεξιοτήτων.

Γενικές γνώσεις, εκμετάλλευση ταλέντων, ανάπτυξη στάσεων και εξειδίκευση.

Ισορροπία ανάμεσα στην ομογενοποίηση και τη διαφοροποίηση – εξατομίκευση.

Δομές και λειτουργίες της εκπαίδευσης 4/5

- **Λειτουργία της επιλογής για κοινωνικές θέσεις – ρόλους.**

Ορθολογική κατανομή σε **κοινωνικούς ρόλους** ανάλογα με κλίσεις και ενδιαφέροντα.

Θεσμοθετημένη ιεραρχία κοινωνικών ρόλων, ο καθένας από τους οποίους χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες απαιτήσεις.

Δομές και λειτουργίες της εκπαίδευσης 5/5

- **Λειτουργία των Α.Ε.Ι.**

Όχι μόνο αναπαραγωγή υπάρχουσας γνώσης
αλλά και **παραγωγή νέας γνώσης.**

Ετοιμασία στελεχών των εκπαιδευτικών και
ερευνητικών ιδρυμάτων.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κωνσταντίνος Μπίκος.
«ΚΘΑ ΙΙ. Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Δομές και λειτουργίες της
εκπαίδευσης-Θεσμοθέτηση των εκπαιδευτικών διαδικασιών στο πλαίσιο της
συγκρότησης του εθνικού κράτους-Λειτουργίες και δυσλειτουργίες της
εκπαίδευσης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή
διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS293/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

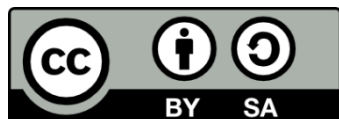
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Αντώνης Χατζηχρήστος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2012-2013>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

